

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 679/2022-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Michaelou Šterbákovou, advokátkou, Kováčska 40, Košice, proti postupu a uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 3Co/143/2021 z 2. júna 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 10. septembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

1. Sťažovateľ sa žalobou podanou v roku 2010 na Okresnom súde Trebišov (ďalej len „okresný súd“) proti mestu Trebišov (ďalej len „žalovaný“) domáhal zaplatenia sumy 3 000 000 eur s príslušenstvom. Okresný súd na pojednávaní 27. novembra 2020 rozsudkom pre zmeškanie sťažovateľa (ďalej len „rozsudok pre zmeškanie“) žalobu zamietol. V odôvodnení konštatoval, že vo veci nariadil pojednávanie, na ktoré sa sťažovateľ – žalobca nedostavil, svoju neúčast'

neospravedlnil, pričom žalovaný na pojednávaní navrhol rozhodnúť podľa § 278 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Okresný súd uznesením z 22. júna 2021 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) návrh sťažovateľa na zrušenie rozsudku pre zmeškanie zamietol. Bol toho názoru, že tvrdenie žalobcu o tom, že v čase nariadeného pojednávania sa nachádzal jeho jediný štatutárny zástupca na pracovnej ceste v Uzbekistane, nie je ospravedlniteľným dôvodom. Uvedená skutočnosť by mohla byť dôvodom na odročenie pojednávania, ak by to sťažovateľ oznámil súdu včas. Za ospravedlniteľný dôvod súd nepovažoval ani tvrdenie, že štatutárny zástupca sťažovateľa nemal zabezpečený prístup do elektronickej schránky. Poukázal na skutočnosť, že od 1. júna 2020 došlo k automatickému zriadeniu elektronickej schránky právnickým osobám, ktoré sa nezapisujú do obchodného registra. Od tohto dátumu orgány verejnej moci povinne doručujú dokumenty len do ich elektronickej schránky. O nemožnosti prístupu do tejto schránky mal štatutárny zástupca evidentne vedomosť ešte v čase pred nariadením pojednávania a sťažovateľ nepreukázal žiadne objektívne skutočnosti, ktoré by mu bránili vo vyriešení problému s prístupom do schránky.

3. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd sťažnosťou napadnutým uznesením tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil. Stotožnil sa s odôvodnením uznesenia okresného súdu a k odvolacej námietke sťažovateľa uviedol, že *„pojednávania aj v čase núdzového stavu sa vykonávali v nevyhnutnom rozsahu, čo v danom prípade vzhľadom na dĺžku konania (konanie začaté na súde prvej inštancie v auguste 2010) bolo potrebné považovať za pojednávanie v nevyhnutnom rozsahu“*.

III.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podstata porušenia označených práv sťažovateľa spočíva v odopretí spravodlivosti, teda v postupe krajského súdu, ktorým znemožnil sťažovateľovi realizáciu jeho práv nesprávnou a ústavne neudržateľnou aplikáciou ustanovení § 278 CSP o rozsudku pre zmeškanie, resp. § 281 ods. 1 CSP o zrušení rozsudku pre zmeškanie.

5. Sťažovateľ akcentuje skutočnosť, že pojednávanie, na ktorom bolo rozhodnuté rozsudkom pre zmeškanie, sa konalo v čase vyhláseného núdzového stavu, pričom podľa § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 62/2020 Z. z.“) v znení účinnom k 27. novembru 2020 v čase núdzového stavu platí, že sudy vykonávajú pojednávania len v nevyhnutnom rozsahu. Ak by v čase pojednávania existovala a bola účinná vykonávacia vyhláška k zákonu č. 62/2020 Z. z. (účinnosť nadobudla až 22. januára 2021, pozn.), nebola by pochybnosť o tom, či išlo o pojednávanie v nevyhnutnom rozsahu, a pochybnosti by boli odstránené v prospech sťažovateľa. To znamená, že absencia právnej úpravy definujúca čo je *„pojednávaním v nevyhnutnom rozsahu“* pre sťažovateľa predstavuje v konečnom dôsledku odopretie možnosti uplatniť svoje právo na súde spôsobom, ktorý by pre neho znamenal meritórne rozhodnutie o jeho nároku.

6. Sťažovateľ vníma ako porušenie princípu spravodlivého zaobchádzania (rozhodovania) fakt, že niektoré pojednávania okresný súd zrušil a odročil na iný termín (podľa informácie z okresného súdu v novembri 2020 bolo zrušených 100 nariadených pojednávanií, pozn.) a iné (vrátane pojednávania 27. novembra 2020) nezrušil a neodročil. Sťažovateľ považuje postup okresného súdu, ktorý rovnaké, resp. analogické situácie rieši rôzne bez objektívneho a racionálneho zdôvodnenia, za taký, ktorým je porušené jeho právo na spravodlivý proces.

7. Hoci došlo k automatickému aktivovaniu elektronickej schránky sťažovateľa, a teda sa uplatňuje fikcia doručenia, v skutočnosti sťažovateľ o termíne pojednávania vedomosť nemal. Krajský súd nijako nevyhodnotil skutočnosť, že sťažovateľ zmeškal pojednávanie, na ktorom došlo k vyhláseniu kontumačného rozsudku, z ospravedlniteľného dôvodu, ktorý preukázal. Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré vyústilo do jeho vnútornej rozpornosti, je dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu. Vzhľadom na špecifické okolnosti veci (vyhlásený núdzový stav a s ním súvisiace obmedzenia, konanie pojednávanií len v nevyhnutnom rozsahu, skončenie právneho zastupovania doterajším advokátom a nemožnosť získať nového právneho zástupcu, faktická nemožnosť prístupu do elektronickej schránky), sťažovateľ považuje prístup krajského súdu za formalistický a tvrdí, že došlo voči nemu k uplatneniu neprimeranej tvrdosti zákona. Výklad § 278 a § 281 ods. 1 CSP krajským súdom možno označiť za formalistický, neprihliadajúci na zmysel a účel zákona a na požiadavku spravodlivosti súdneho konania a rovnosti strán.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľa poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (porovnaj I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04).

9. Súčasťou ustálenej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany, a pred tým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04). Sťažovatelia nemajú podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využijú, ale sú povinní postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľmi ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 CSP). Iba za predpokladu, že sťažovatelia vyčerpajú všetky im dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie sú úspešní, môžu sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017).

10. Podľa § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavná sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

11. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti) [uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017].

13. Z obsahu sťažnosti je zrejmé, že sťažovateľ považuje postup krajského súdu za *denegatio iustitiae*, teda za odopretie možnosti uplatniť právo na súde spôsobom, ktorý by znamenal meritórne rozhodnutie o jeho nároku. Porušenie práva na spravodlivý proces sťažovateľ namieta v súvislosti s postupom okresného súdu, ktorý v čase vyhláseného núdzového stavu nezrušil (neodročil) nariadené pojednávanie, ako to urobil v rovnakých, resp. analogických prípadoch. Ďalej je presvedčený, že odôvodnenie napadnutého uznesenia je nedostačujúce z hľadiska jeho základného práva na súdnu ochranu. Výklad ustanovení rozsudku pre zmeškanie považuje za formalistický, neprihliadajúci na zmysel a účel zákona a na požiadavku spravodlivosti súdneho konania a rovnosti strán. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že ak konanie podľa sťažovateľa nevykazovalo znaky zákonnosti a spravodlivosti, sťažovateľ sa ochrany svojich práv mohol domôcť prostredníctvom dovolania podaného podľa § 420 písm. f) CSP (napr. rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 4Obdo/84/2019 z 30. septembra 2020, v ktorom najvyšší súd konštatoval prípustnosť dovolania podľa označeného ustanovenia CSP). Sťažovateľ však netvrdí, že by dovolanie podal, ani to nepreukazuje.

14. Ústavný súd neopomína, že v ostatnom období sa v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu vyskytli rozhodnutia (uznesenie č. k. 2Cdo/3/2022 z 28. júla 2022, uznesenie č. k. 7Cdo/72/2022 z 31. mája 2022) odmietajúce dovolania podané podľa § 420 CSP proti uzneseniam odvolacích súdov potvrdzujúcim zamietnutie návrhov na zrušenie kontumačných rozsudkov z dôvodu ich neprípustnosti, keďže takéto rozhodnutia odvolacích súdov nepredstavujú rozhodnutia, ktorými sa konanie končí. Najvyšší súd v tomto smere v uznesení č. k. 2Cdo/3/2022 z 28. júla 2022 dôvodil, že „rozhodnutím, ktorým sa konanie končí môže byť až samotné rozhodnutie odvolacieho súdu,

ktorým rozhodne o odvolaní žalobcov proti rozsudku pre zmeškanie podanému z dôvodu, že neboli splnené podmienky na vydanie takého rozhodnutia (§ 356 písm. b/ CSP)“. Pri akceptácii tohto druhovo formulovaného právneho názoru by ústavný súd nemohol ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietnuť pre neprípustnosť, ale meritórne ju prejednať a rozhodnúť o nej.

15. V prostredí nejednotnej (na jednej strane č. k. 4Obdo/84/2019 a na strane druhej č. k. 2Cdo/3/2022 a č. k. 7Cdo/72/2022) a stále sa formujúcej judikatúry najvyššieho súdu k ustanoveniam CSP o prípustnosti dovolania považuje ústavný súd za rozhodujúce vychádzať z okolností konkrétneho prípadu a len tak skúmať, či bolo dôvodné od sťažovateľa pred podaním ústavnej sťažnosti očakávať podanie dovolania. Ústavný súd pritom berie do úvahy dve línie súdnej ochrany proti rozsudkom pre zmeškanie vyplývajúce z CSP. Jednak ide o návrh na jeho zrušenie, v ktorom možno argumentovať iba tým, že k zmeškaniu došlo z ospravedlniteľných dôvodov, a potom aj o odvolanie, ktoré však možno odôvodniť len tým, že neboli splnené podmienky na vydanie kontumačného rozsudku. Už na prvý pohľad je zrejmé, že hoci odvolanie je opravným prostriedkom so širším okruhom do úvahy prichádzajúcich prípustných dôvodov, nemožno v individuálnych prípadoch vylúčiť neostrú hranicu medzi dôvodom uplatniteľným v návrhu na zrušenie kontumačného rozsudku na jednej strane a v odvolaní proti nemu na strane druhej. Práve takým prípadom je aj vec sťažovateľa, ktorý v návrhu na zrušenie rozsudku pre zmeškanie namietal problémy vyplývajúce zo špecifik elektronického doručovania a z mimoriadnej situácie súvisiacej s organizáciou práce súdov v období pandémie COVID-19. Takto formulovaná argumentácia môže byť v procesnoprávných kategóriách interpretovaná ako ospravedlniteľný dôvod zmeškania pojednávania, ale aj ako nesplnenie podmienky na vydanie kontumačného rozsudku [riadne doručenie predvolania na pojednávanie podľa § 278 ods. 1 písm. a) CSP]. V prípade nejednoznačnej priraditeľnosti prednesených dôvodov k niektorému z dvoch do úvahy prichádzajúcich prostriedkov nápravy nemôže byť sťažovateľovi na ťarchu, že využil len jeden z nich. Preto ústavný súd nemá pochybnosti, že rozhodnutie krajského súdu, ktorým potvrdil zamietnutie sťažovateľovho návrhu na zrušenie kontumačného rozsudku, má za následok, že konanie o sťažovateľovej žalobe už nebude pokračovať. Právoplatnosťou tohto rozhodnutia konanie definitívne končí bez decíznych odpovedí na dôvody sťažovateľovej žaloby. Preto dôsledný rešpekt k základnému právu sťažovateľa na súdnu ochranu vyžaduje záver, že podmienky prípustnosti dovolania vyplývajúce z návetia § 420 CSP („ktorým sa konanie končí“) v predmetnom prípade boli nepochybne splnené.

16. Ústavný súd ešte dodáva, že v prípadoch uplatnenia dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, následne však odmietnutého dovolacím súdom pre neprípustnosť je lehota pre podanie ústavnej sťažnosti v zásade zachovaná aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu (m. m. III. ÚS 674/2014, pozri aj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verzus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54). Tento princíp sa napokon premietol i do § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde. Preto v posudzovanej veci nepovažuje ústavný súd svoj záver o dôvodnosti požiadavky kladenej na sťažovateľa, aby dovolanie ako prostriedok relevantný z pohľadu § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde využil, za prísny a formalistický v miere nedovolené atakujúcej jeho základné právo na súdnu ochranu. Podanie dovolania by totiž sťažovateľa nevystavilo riziku zmeškania lehoty na podanie ústavnej sťažnosti proti uzneseniu krajského súdu v prípade, ak by bolo jeho dovolanie odmietnuté ako procesne neprípustné. Preto

ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť ako neprípustnú odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. decembra 2022

Peter Straka
predseda senátu